

มหาวิทยาลัยพายัพ ร่วมกับ
เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

Full Paper Proceedings Oral Presentation, Poster Presentation

Payap University Research Symposium 2015

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
มหาวิทยาลัยพายัพ พ.ศ. 2558

13 กุมภาพันธ์ 2558
ณ ศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สิรินธร
มหาวิทยาลัยพายัพ เขตแม่คาว

ประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี
Happiness from Sufficiency Economy of People in Tha Ruea Subdistrict
Administrative Organization, Khok Pho, Pattani.

วาสนา พิทักษ์ธรรม³⁵, จรรย์ พิทักษ์ธรรม³⁶
Wasana Pitagtum, Jaran Pitagtum

ภาควิชาบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทคัดย่อ

การวิจัย ประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยเป็นดังนี้ 1.การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คนได้รับความสุขจากการไม่เป็นหนี้ มีการแบ่งปันให้กับผู้อื่น สุขภาพแข็งแรง ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีเงินออม และใช้ชีวิตด้วยความสุข 2.การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งที่มีมีความสุขและผู้รับมีความสุขคือ การให้ความรู้ในการใช้ชีวิตพอเพียง เช่น การถ่ายทอดความรู้เรื่องหมอพื้นแก่เด็กและผู้สูงอายุในชุมชน การให้ความรู้แก่เกษตรกรในการเตรียมดินในการปลูกพืช การใช้ปุ๋ยในการปลูกพืช การกำจัดหนูโดยไม่ใช้สารเคมี 3.ลักษณะที่บ่งบอกความสุข คือ รอยยิ้ม สุขภาพ ครอบครัวยั่งยืน ลูกมีการศึกษา ไม่ออกนอกกลุ่มช่องทาง ไม่มีหนี้สิน พอมีพอกิน สุขภาพจิตดี และมองโลกในแง่ดี 4. ความหมายของประโยชน์สุข ประโยชน์สุข หมายถึง ความสุขจากการให้ การให้ผู้อื่นได้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ การไม่สร้างความแตกแยกในครอบครัวและสังคม การแบ่งปันให้กับผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนแต่คำนึงถึงความสุขของผู้รับเป็นหลัก 5.การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขทำได้โดยการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และแจกเพื่อนบ้าน การเลิกใช้สารเคมีทางการเกษตร การทำกิจกรรมสาธารณกุศล และการถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน 6.ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุขเมื่อสังคมมีความรัก ความสามัคคี ไม่อิจฉาริษยา มีความรักเอื้ออาทร แบ่งปัน เช่น มีแกงกั๊กแบ่งเพื่อนบ้าน มีมะละกอก็ก็นำขายแบ่งปันให้บ้านใกล้เคียง มีปุ๋ยชีวภาพก็แบ่งให้ทดลองใช้ มีเงินก็จ่ายไม่มีเงินก็ให้ฟรี ทำให้สังคมเกิดประโยชน์สุขและสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

คำสำคัญ : ความสุข ประโยชน์สุข เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The aim of this research was to study the factors affecting happiness of people in Tha Ruea Subdistrict Administrative Organization, Khok Pho, Pattani regarding sufficiency economy. Interview and focus group were used to collect data. The results were as follows: 1. According to 10 interviewees, when applying the philosophy of sufficiency economy to their daily lives, people gained happiness from having no debts, sharing what they had with others, being healthy, bothering no one, saving money and living happily. 2. What caused people who gave and those who got to become happy was the contribution of self-sufficiency knowledge : giving knowledge of dental care to children and the elderly in that community, giving knowledge of soil preparation for planting, applying fertilizer and how to get rid of rats

³⁵ 133 ถนน เทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

E-mail Address : Wastagtum@gmail.com

³⁶ 133 ถนน เทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

without using chemicals to agriculturists. 3. The signals of happiness were smiles, health, and warm family, highly educated and well behaved children, having no debts, gaining enough income, good mental health and being optimistic. 4. Happiness meant satisfaction from giving something to others, supporting other people to gain more income, promoting harmony in their family and community, sincerely sharing what they had without expecting anything in return. 5. The society filled with happiness could be established through applying the philosophy of sufficiency economy to their lives. For instance, they made their home accounting, planted pesticide-free vegetables for their family and distributed to neighbors, employed no insecticides, participated in charity activities and distributed their wisdom without expecting anything in return. 6. When people did not envy but they loved one another and shared what they had with sincere love such as giving curry and papayas to their neighbors or sharing their bio fertilizer without expecting to be paid for it, the society would become harmonious and full of happiness.

Keywords: happiness, usefulness, sufficiency economy

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แผนพัฒนาฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 8 สำหรับแผนพัฒนาฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังคงน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 8-9 และการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน

ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 สังคมไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นในหลายด้านและสามารถปรับตัวรับกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพสะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบ และอยู่ระหว่างร้อยละ 66-68 มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชนและความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศขาดความสมดุล ความเสี่ยงจากปัญหาเสถียรภาพที่เพิ่มขึ้นรวมถึงสุขภาวะของคนไทยลดลงจากคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัญหาสอดคล้องกับการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ที่ประสบความสำเร็จน่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้มแข็งและเริ่มเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.8 ในปี 2553 หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.1 ในปี 2549 และหดตัวลงร้อยละ 2.3 ในปี 2552 คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่หลากหลายและความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐรวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนใน 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่ คน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2555)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2550)

จากความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับคนทุกคน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลและมั่นคงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน อยู่เย็นเป็นสุขและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นหนทางสร้างรากฐานสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งคุณธรรมและสังคมแห่งความสุขซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ และสังคมโลกอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่องนี้เพื่อศึกษา วิถีชีวิตแบบพอเพียงที่ส่งผลต่อความสุขของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี โดยจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนทำให้สามารถคงความเข้มแข็งและยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยและบริการวิชาการ และเป็นแหล่งอ้างอิงสำหรับนักศึกษาและนักวิจัยต่อไป

วิธีการ

การวิจัยเรื่องประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน ตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเจาะจง ประกอบด้วย ตัวแทนประชาชน 7 คนจาก 7 หมู่บ้าน นายกององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี จำนวน 2 คน รวมประชากรตัวอย่างทั้งหมด 10 คน รายชื่อผู้ให้ข้อมูลปรากฏตามตารางรายชื่อผู้ให้ข้อมูล

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ(ปี)	อาชีพ	สถานภาพ	รายได้/เดือน
1	คุณอับดุลรอหมัน เจะมะ	ชาย	48	นายก อบต.ท่าเรือ	สมรส	23,000
2	คุณอิน ชาวสังข์	หญิง	59	รองนายก อบต.ท่าเรือ	สมรส	12,900
3	คุณสุทัศน์ แสงแก้ว	ชาย	48	รองนายก อบต.ท่าเรือ	สมรส	12,900
4	คุณวันเพ็ญ ศรีเพชรใส	หญิง	47	เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรม	สมรส	8,000
5	คุณนภน้อย มณีภาค	หญิง	48	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	สมรส	20,000
6	คุณอาชมัน ตือระ	ชาย	33	เลขานายก อบต.ท่าเรือ	สมรส	15,000
7	คุณกาเรีย มะมิง	ชาย	41	ผู้ใหญ่บ้าน	สมรส	9,000
8	คุณคล้าย สุริยงค์	ชาย	50	สารวัติกำนัน	สมรส	10,000
9	คุณเจะเมาะ กูโน	ชาย	59	ทำนา	สมรส	10,000
10	คุณอาแว สาซู	ชาย	52	ทำสวน	สมรส	20,000

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลจากตัวแทนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

- 1.ทำเครื่องมือเก็บข้อมูล วิเคราะห์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือและปรับแก้
- 2.ทำแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ

แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

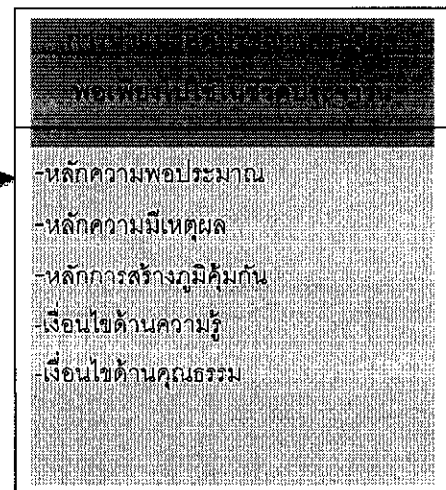
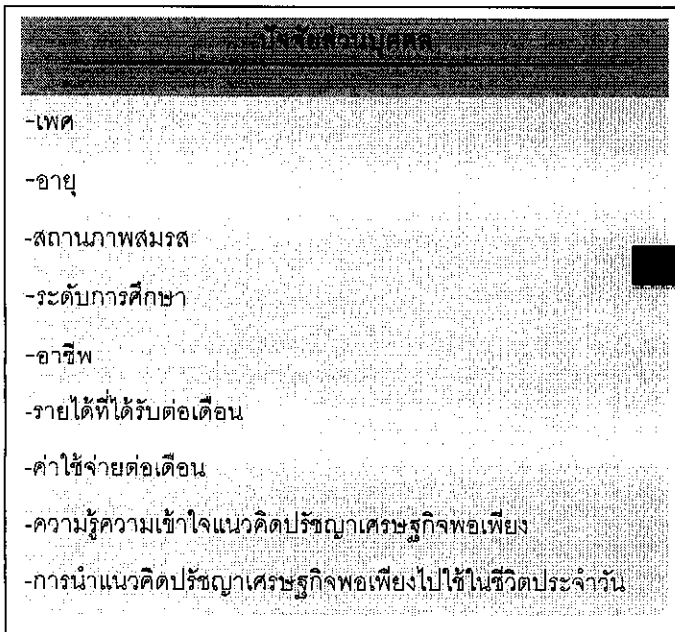
กิจกรรม	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1.วางแผนการทำงาน	→												
2.ศึกษาข้อมูล	→												
3.วางแผนการรวบรวมข้อมูล	→												
4.เก็บรวบรวมข้อมูล				→									
5.วิเคราะห์ข้อมูล							→						
6.เขียนรายงานวิจัย										→			

การประมวลผล/สังเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตีความ และนำเสนอข้อสรุปเชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยเรื่องประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยสามารถเขียนได้ดังภาพที่ 3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

การวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงจากประชาชนในชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 10 คน ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คนได้รับความสุขจากการไม่เป็นหนี้ มีการแบ่งปันให้กับผู้อื่น สุขภาพแข็งแรง ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีเงินออม และใช้ชีวิตด้วยความสุข
2. การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งที่ผู้ให้มีความสุขและผู้รับมีความสุขคือ การให้ความรู้ในการใช้ชีวิตพอเพียง เช่น การถ่ายทอดความรู้เรื่องหมอพื้นแก่เด็กและผู้สูงอายุในชุมชน การให้ความรู้แก่เกษตรกรในการเตรียมดินในการปลูกพืช การใช้ปุ๋ยในการปลูกพืช การกำจัดหนูโดยไม่ใช้สารเคมี
3. ลักษณะที่บ่งบอกความสุข คือ รอยยิ้ม การมีสุขภาพแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ลูกมีการศึกษาไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง ไม่มีหนี้สิน พอมีพอกิน สุขภาพจิตใจดี และมองโลกในแง่ดี
4. ความหมายของประโยชน์สุข ประโยชน์สุข หมายถึง ความสุขจากการให้ การให้ผู้อื่นได้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ การไม่สร้างความแตกแยก การแบ่งปันให้กับผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนแต่คำนึงถึงความสุขของผู้รับเป็นหลัก
5. การสร้างสังคมแห่งประโยชน์สุขทำได้โดยการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และแจกเพื่อนบ้าน การเลิกใช้สารเคมีทางการเกษตร การทำกิจกรรมสาธารณกุศล และการถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน
6. ผลของสังคมแห่งประโยชน์สุข เมื่อสังคมมีความรัก ความสามัคคี ไม่อิจฉาริษยา มีความรักเอื้ออาทร แบ่งปัน เช่น มีแกงก็ตักแบ่งเพื่อนบ้าน มีมะละกอก็ไม่ขายแบ่งปันให้บ้านใกล้เคียง มีปุ๋ยชีวภาพก็แบ่งให้ทดลองใช้ มีเงินก็จ่ายไม่มีเงินก็ให้ฟรี ทำให้สังคมเกิดประโยชน์สุขและสังคมอยู่เย็นเป็นสุข

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา กาญจนรังสีสินธุ์ ,กาญจนา รอดแก้ว ,ประไพ ศิวะสิริวิลาศ ,พรหมพิริยะ พนาสนธิ์ ,ศยามล ลัคนาสถิตย และ รังสรรค์ หังสนาวิน.2554.ประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง.กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

จริยา สุพรรณ.2548.การยอมรับเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในชุมชนบ้านหลุมมะขาม ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอลำดวน จ.สุรินทร์.วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เจษฎี สุขจิตต์การ.2547.ความสุขมวลรวมประชาชาติมุ่งสู่กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ภูฐานศึกษา.

ธัญธิดา มีเงินทอง.2553. การวัดความสัมพันธ์ระหว่างความสุขมวลรวมและระดับรายได้ของบุคคล ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่.คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นภาพรณ พัทธน์.2550.เปิดโลกความสุขพอเพียง.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

ประเวช ตันพิพัฒน์สกุล และเอกอนงค์ สีตลาภินันท์.2554.คู่มือสร้างสุขระดับจังหวัด.นนทบุรี : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์.(ป.อ.ปยุตโต).2550.คู่มือชีวิต.กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย.

.....2548.สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ.สารแห่งไตรธรรม.พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

รศรินทร์ เกรย์ ,ป๋องปอนด์ รักอำนวยการ และศิรินันท์ กิตติสุขสถิต.2549.ความสุขบนความพอเพียง : ความมั่นคงในบันปลายในชีวิต.นครปฐม : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

รังสรรค์ ภิรมย์.2552. การวัดระดับความสุขของประชากรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน.2546.พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.